

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
STATUTO
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO NR. I-399
47, 49, 68, 81, 130 STRAIPSNIŲ IR DVYLIKTOJO SKIRSNIO PAVADINIMO
PAKEITIMO IR STATUTO PAPILDYMO 81¹ STRAIPSNIU

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Seimo statuto projektą parengti paskatino statuto normų, reglamentuojančių Seimo tarpparlamentinių ryšių grupių, Seimo parlamentinių delegacijų tarptautinėse organizacijose ir forumuose, taip pat Seimo komitetų pakomitečių veiklą, analizę ir šių klausimų detalesnio reglamentavimo būtinybę. Nors 2020–2024 m. kadencijos Seime laikomasi praktikos atsiklausti Seimo Užsienio reikalų komiteto nuomonės dėl Seimo tarpparlamentinių ryšių grupių steigimo, tačiau detalaus reglamentavimo nebūvimas neapsaugo parlamento nuo galinčių atsirasti klaidų ateityje.

Ankstesnių Seimo kadencijų metu yra kilę nesusipratimų, taip pat tarptautinėje erdvėje dviprasmiškų vertinimų yra sulaukę tam tikrų Seime įsteigtų tarpparlamentinių ryšių grupių precedentai. 2012 m. lapkričio 22 d. Seimo kanceliarijos Teisės departamentas (toliau – Teisės departamentas) pateikė išaiškinimą dėl tarpparlamentinių ryšių grupių sudarymo ir veiklos reglamentavimo Seimo statuto 81 straipsnyje. Teisės departamentas, atlikęs statuto 81 straipsnio nuostatų analizę, konstatavo, kad tarpparlamentinių ryšių grupės gali būti sudaromos ryšiams su kitų valstybių parlamentais. Aiškindamas „valstybės“ sąvoką šiame kontekste, Teisės departamentas pabrėžė, kad „tarpparlamentinių ryšių grupės pagal Seimo statuto 81 straipsnį gali būti sudaromos ryšiams su suverenių (nepriklausomų) valstybių parlamentais, t. y. iš esmės valstybių, su kuriomis Lietuva yra užmezgusi diplomatinis santykius, parlamentais“.

Teisės departamentui pateikus minėtą išaiškinimą, Seimo Užsienio reikalų komitetas (toliau – Komitetas) ne vieną kartą kreipėsi į Seimo valdybą ir Seimo frakcijas dėl Seimo statuto nuostatų, reglamentuojančių tarpparlamentinių ryšių grupių sudarymą Seime, tinkamo taikymo praktikoje. Ne vieną kartą buvo teikiamos Seimo statuto pataisos minėtos srities spragoms pašalinti, tačiau tuometinės politinės valios trūkumas neleido įdiegti Lietuvos Respublikos Seime tinkamo šių klausimų reglamentavimo.

Atlikus Seimo statuto nuostatų, reglamentuojančių tarpparlamentinių ryšių grupių analizę, papildomai pasikonsultavus su Seimo kanceliarijos Tarptautinių ryšių skyriaus specialistais, ir įvertinus visą Seimo statuto kontekstą, kartu iškilo būtinybė tiksliau apibrėžti nuostatas, reglamentuojančias Seimo parlamentinių delegacijų tarptautinėse organizacijose ir forumuose formavimą ir veiklą, siekiant, kad būtų tiksliau atspindėta nusistovėjusi šių Seimo delegacijų formavimo praktika. Ne visos Seimo komisijų sudarymą reglamentuojančios nuostatos, kaip, kad numatyta galiojančiame Seimo statute, gali būti taikomos minėtų Seimo delegacijų formavimui. Atkreiptinas dėmesys, kad Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir forumuose vadovų skyrimo tvarka nėra tapati kaip kitų Seimo struktūrinių darinių – komitetų ar komisijų, kadangi praktikoje nėra taikoma vadovų rinkimo iš delegacijos narių taisyklė. Kai kurių tarptautinių parlamentinių organizacijų ar asamblėjų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose yra numatyta, kas turi vadovauti tokių nacionalinių parlamentų delegacijoms. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seimo, Lenkijos Respublikos Seimo bei Senato ir Ukrainos Aukščiausiosios Rados narių asamblėjos statuto 2 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kiekvienos valstybės nacionalinei delegacijai vadovauja tos valstybės parlamento Pirmininkas, o delegacijos pirmininko pavaduotoju skiriamas tos valstybės parlamento Užsienio reikalų komiteto pirmininkas. Todėl tokios Seimo delegacijos vadovų negalės išsirinkti delegacijos nariai, o jie bus Seimo paskirti, remiantis minėtos Asamblėjos statuto taisykle.

Be to, delegacijų pirmininkų ir jų pavaduotojų skyrimui visa apimtimi negali būti taikomas Seimo statuto 46 straipsnis, nes jo 5 dalyje yra įtvirtinta taisyklė, jog Seimo komitetų, išskyrus Europos reikalų komitetą, o jei būtų taikoma Seimo delegacijoms, – ir Seimo delegacijų pirmininkais ir jų pavaduotojais negali būti renkami Seimo valdybos nariai, taip pat ir komisijų pirmininkai. Šiuo aspektu galimai susikirstų Seimo statuto taisyklė su tarptautinių parlamentinių organizacijų veiklą reglamentuojančių dokumentų taisykle, taip pat praktikos realijomis, kuomet tam tikroms Seimo delegacijoms vadovauja Seimo Pirmininko pavaduotojai. Todėl yra tikslinga Seimo statute atskirai reglamentuoti taisyklės dėl Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir forumuose pirmininkų ir jų pavaduotojų tvirtinimo – Seimo Pirmininko teikimu.

Kartu tikslinga patobulinti Seimo statuto normas, reglamentuojančias komitetų pakomitečių veiklą, ir numatyti, kad pakomitečiai yra atsakingi ir atskaitingi komitetams. Atsižvelgiant į tai, kad komitetuose pakomitečiai yra sudaromi svarbiausioms veiklos kryptims spręsti, jie yra šių Seimo komitetų struktūriniai dariniai, todėl pakomitečių vykdoma veikla ir priimami sprendimai negali prieštarauti bendrai komiteto vykdomai politinei krypti.

Projekto tikslai ir uždaviniai – papildyti Seimo statuto nuostatas, reglamentuojančias Seimo pakomitečių veiklą, numatyti aiškesnę Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose, taip pat Seimo tarpparlamentinių ryšių grupių veiklą ir sudarymo tvarką, tiksliau reglamentuoti Užsienio reikalų komiteto veiklos kryptis, kiek tai susiję su Seimo tarptautinio bendradarbiavimo klausimų koordinavimu.

2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projekto rengėjas – Seimo narys Žygimantas Pavilionis.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami projekte aptarti teisiniai santykiai

Galiojančio Seimo statuto 81 straipsnyje bendrai (vienaime straipsnyje) reglamentuojamos nuostatos dėl Parlamentinių delegacijų ir tarpparlamentinių ryšių grupių. 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta norma dėl Seimo parlamentinių delegacijų tarptautinėse organizacijose ir forumuose su nukreipiamąja dispozicija į nuostatas, reglamentuojančias Seimo komisijų sudarymo tvarką.

Kitose minėto straipsnio dalyse yra dėstomos nuostatos dėl Seimo tarpparlamentinių ryšių grupių steigimo ir veiklos. 81 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas tokių grupių steigimo principas – laisvu Seimo narių apsisprendimu. Seimo nariai, sumanę steigti tarpparlamentinių ryšių grupę su kitos valstybės parlamentu apie tokią iniciatyvą savo teikimu informuoja Seimo Pirmininką, o jis apie tokį teikimą praneša Seimo posėdžio metu. Kartu Seimo Pirmininkas paskelbia apie įsirašymo į minėtą grupę pradžią ir pabaigą bei jos sudarymo iniciatorių ir paskelbia pirmojo posėdžio, kurio metu išrenkamas grupės pirmininkas ir pavaduotojai, datą ir vietą. Po pirmojo posėdžio, kurio metu išrenkami tarpparlamentinių ryšių grupės vadovai, apie grupės įsikūrimą paskelbiama Seimo posėdyje. Remiantis grupės pirmininko pareiškimu, grupė registruojama Seime. Seimo Pirmininkas praneša atitinkamų valstybių parlamentams apie tokių grupių įkūrimą Seime ir jų vadovus.

Tarpparlamentinių ryšių grupių veiklą, atsižvelgdama į Užsienio reikalų komiteto rekomendacijas ir konkrečios grupės darbo intensyvumą, ekonominių, politinių ar moralinių aspektų svarbą, remia Seimo valdyba. Užsienio reikalų komitetas koordinuoja šių grupių veiklą, todėl grupės pirmininkai apie tai bent du kartus per kadenciją pateikia Komitetui informaciją raštu, kuri gali būti išklausoma ir posėdžio metu.

Statuto 47 straipsnyje yra išdėstytos nuostatos dėl Seimo komitetų pakomitečių sudarymo ir pirmininko išrinkimo. Komitetas svarbiausioms veiklos kryptims iš savo narių gali sudaryti pakomitę. Pakomitę turi sudaryti ne mažiau kaip 5 nariai. Pakomitečio pirmininką renka komitetas, o tvirtina Seimas. Pakomitečių veiklos nuostatus tvirtina komitetai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Seimo statuto projekte siūloma nuostatas dėl Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose formavimo ir veiklos bei Seimo tarpparlamentinių ryšių grupių

steigimo ir veiklos klausimų išskirti į du atskirus straipsnius ir tokiu būdu užtikrinti aiškesnį ir išsamesnį šių atskirų institutų reglamentavimą.

Projektu siūloma statuto 81 straipsnyje, atsižvelgiant į praktikoje vykstančius procesus, detalai apibrėžti Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose formavimo ir veiklos nuostatas. Siūloma detalizuoti, kad Seimas, atsižvelgdamas į Seimo valdybos patvirtintus ilgalaikius Seimo tarptautinio bendradarbiavimo prioritetus ir Užsienio reikalų komiteto rekomendacijas, dalyvauja tarptautinių parlamentinių organizacijų ir asamblėjų veikloje. Seimo delegacijos tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose paprastai sudaromos Seimo pirmojoje sesijoje. Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose sudėtytys formuojamos išlaikant nustatytas Seimo frakcijų proporcinio atstovavimo normas ir atsižvelgiant į konkrečios tarptautinės parlamentinės organizacijos ar asamblėjos veiklą reglamentuojančius dokumentus. Šių delegacijų pirmininkai ir pirmininkų pavaduotojai tvirtinami Seime Seimo Pirmininko teikimu. Seimas, spręsdamas minėtą klausimą dėl pirmininkų ir pavaduotojų tvirtinimo, teikia prioritetą suderintam pozicijos ir opozicijos atstovavimo principui užtikrinti ir atsižvelgia į Seniūnų sueigos pasiūlymus dėl frakcijų atstovų, teikiamų tvirtinti delegacijų pirmininkais ir pavaduotojais, kurie negali būti tos pačios frakcijos atstovai. Seimo delegacijos posėdžius šaukia ir jiems vadovauja delegacijos pirmininkas arba pirmininko pavaduotojas. Prireikus Užsienio reikalų komitetas išklauso į tarptautinės parlamentinės organizacijos ar asamblėjos sesiją ar kitą svarbų susitikimą vykstančio ar iš jo grįžusio Seimo delegacijos pirmininko ar jo pavaduotojo informaciją svarstytais klausimais, gali dėl to teikti rekomendacijas ir pasiūlymus. Taip pat Komitetas kartą per metus išklauso ataskaitą apie Seimo delegacijos veiklą.

Projekte Seimo statutas papildomas nauju 81¹ straipsniu, kuriame nuosekliai išdėstomos nuostatos dėl tarpparlamentinių ryšių grupių steigimo ir veiklos. Seimo statute nurodoma, kad Seime sudaromos Seimo tarpparlamentinių ryšių grupės, siekiant stiprinti dvišalius ar daugiašalius ryšius su užsienio valstybių, su kuriomis Lietuva yra užmezgusi diplomatinis santykius, demokratiniuose rinkimuose išrinktais parlamentais. Pabrėžiama, kad kiekvienas Seimo narys gali laisvu apsisprendimo principu inicijuoti tarpparlamentinių ryšių grupės sudarymą. Esminis tarpparlamentinių ryšių grupių steigimo tvarkos pakeitimas, kad į šį procesą yra įtraukiamas Seimo Užsienio reikalų komitetas, o prireikus – ir Seimas. Projekte siūloma, kad Seimo Pirmininkas, gavęs iniciatorių teikimą dėl tarpparlamentinių ryšių grupės sudarymo, perduoda jį Užsienio reikalų komitetui apsvarstyti. Jeigu Užsienio reikalų komitetas pritaria iniciatorių teikimui sudaryti tarpparlamentinių ryšių grupę, taikoma visa šiuo metu galiojanti procedūra. Tačiau, jeigu Užsienio reikalų komitetas nepritaria iniciatorių teikimui sudaryti tarpparlamentinių ryšių grupę, Seimo Pirmininkas šį Užsienio reikalų komiteto sprendimą teikia svarstyti Seimui. Jeigu Seimas visų Seimo narių balsų dauguma nepritaria Užsienio reikalų komiteto sprendimui, taikoma galiojanti procedūra: Seimo Pirmininkas Seimo posėdžio metu praneša Seimo nariams apie gautą teikimą sudaryti tarpparlamentinių ryšių grupę, šios grupės sudarymo iniciatorius, įrašymo į tarpparlamentinių ryšių grupę pradžią ir pabaigą ir paskelbia pirmojo šios grupės posėdžio datą ir vietą. Nuostatos dėl tarpparlamentinių ryšių grupės pirmininko ar pavaduotojų išrinkimo, paskelbimo apie grupės įsteigimą, grupės įregistravimo ir Seimo Pirmininko pranešimo atitinkamų valstybių parlamentams apie tokių tarpparlamentinių ryšių grupių įkūrimą Seime ir jų vadovus perkeliama analogiškai kaip galiojančiame statute. Taip pat perkeliama nuostatos dėl tarpparlamentinių ryšių grupių veiklos rėmimo, atsižvelgiant į Užsienio reikalų komiteto rekomendacijas ir konkrečios tarpparlamentinių ryšių grupės darbo intensyvumą, ekonominių, politinių ar moralinių aspektų svarbą. Naujovė, kad Užsienio reikalų komitetas, koordinuodamas tarpparlamentinių ryšių grupių veiklą, ne du kartus per kadenciją, o kartą per metus susipažįsta su tarpparlamentinių ryšių grupių pirmininkų raštu pateiktomis veiklos ataskaitomis, kurias Komitetas gali išklausti ir posėdyje. Taip pat Komitetas gali teikti rekomendacijas ir pasiūlymus dėl Seimo tarpparlamentinių ryšių grupės veiklos.

Atsižvelgiant į 81 straipsnio pakeitimus ir statuto papildymą 81¹ straipsniu koreguojamas statuto 68 straipsnio (reglamentuojančio Užsienio reikalų komiteto veikos kryptis) 4 punktas jame

nuosekliai išdėstant nuostatas dėl Seimo delegacijų tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose bei tarpparlamentinių ryšių grupių. Atitinkamai keičiamas punktas ir konkretizuojama, kad Užsienio reikalų komitetas koordinuoja Seimo tarptautinio bendradarbiavimo klausimus. Išbraukiama praktikoje neveikianti nuostata dėl Seimo kanceliarijos Tarptautinių ryšių departamento (šiuo metu – Tarptautinių ryšių skyriaus) veiklos koordinavimo, kadangi remiamasi principu, kad politinis darinys – Užsienio reikalų komitetas – negali koordinuoti Seimo kanceliarijos struktūrinio vieneto – Tarptautinių ryšių skyriaus.

Be to, statuto projekte yra pakeičiamos ir suderinamos vartojamos sąvokos – „Seimo delegacijos tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose“, „tarpparlamentinių ryšių grupės“, „ilgalaikiai Seimo tarptautinio bendradarbiavimo prioritetai“.

Seimo statuto 47 straipsnis papildomas nuostatomis dėl Seimo komitetų pakomitečių veiklos. Siūloma aiškiai nustatyti, kad pakomitečiai yra atsakingi ir atskaitingi komitetams. Atsižvelgiant į tai, kad komitetuose pakomitečiai yra sudaromi svarbiausioms veiklos kryptims spręsti, jie yra šių Seimo komitetų struktūriniai dariniai, todėl pakomitečių vykdoma veikla ir priimami sprendimai negali prieštarauti bendrai komiteto vykdomai politinei kryptiai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto statuto pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priemamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas statutas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas statutas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip statuto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Statuto projektas nesusijęs su verslo sąlygomis ir jo plėtra.

8. Statuto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus statutą, kitų teisės aktų tikslinti nereikės.

9. Ar statuto projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Statuto projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

10. Ar statuto projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Statuto projekto nuostatos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

11. Jeigu statutui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Statutui įgyvendinti lydimųjų teisės aktų priimti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks projektui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Statuto priėmimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus.

13. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Seimo delegacijos tarptautinėse parlamentinėse organizacijose ir asamblėjose“, „tarpparlamentinių ryšių grupės“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teikia

Seimo narys

Žygimantas Pavilionis